

ORTA ASYA'DAN ANADOLU'YA ŞEHİR VE İNSAN

From Central Asia To Anatolia
CITY AND MAN
Из Центральной Азии В Анатолию
ГОРОД И ЧЕЛОВЕК

TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ
UNION OF TURKISH WORLD MUNICIPALITIES
СОЮЗ МУНИЦИПАЛИТЕТОВ ТЮРКСКОГО МИРА

TÜRK DÜNYASI BELEDİYELER BİRLİĞİ
UNION OF TURKISH WORLD MUNICIPALITIES
СОЮЗ МУНИЦИПАЛИТЕТОВ ТЮРКСКОГО МИРА

ISBN 978-605-60009-4-2

HAZIRLAYAN • PREPARED BY • ПОДГОТОВИЛ

Prof. Dr. Dimitri Dimitriyevič Vasilyev

TERCÜME • TRANSLATION • ПЕРЕВОД

Elena Vasilyeva

BİLİMSEL EDITÖR • ACADEMIC EDITOR • НАУЧНЫЙ РЕДАКТОР

Dr. İhsan Çomak
Dr. Alexander Vasilyev

BASKIYA HAZIRLIK • PREPARATION FOR PRINTING • ПОДГОТОВКА К ПЕЧАТИ

Armoni Organizasyon İç ve Dış Tic. Ltd. Şti.
www.armoni.org

BASKI • PRINTING • ПЕЧАТЬ

Salvat Basım Yayıncılık Amb. San. ve Tic. Ltd. Şti.
www.salvat.com.tr

ANKARA, 2013

SUNUŞ

10. YILIMIZI KUTLARKEN...

Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) olarak 2013 yılında 10. kuruluş yılımızı kutlamanın sevincini ve gururunu yaşıyoruz. 10. yılımızda kültür coğrafyamızda "Orta Asya'dan Anadolu'ya Şehir ve İnsan" konulu bu değerli eseri kazandırmaktan gurur duyuyoruz. Değerli Rus araştırmacı ve bilim adamı Prof. Dr. Dimitri Dimitriyevič Vasiliyev ve ekibi tarafından hazırlanan bu eserle Orta Asya ve Anadolu'daki yerleşim yerlerinin ve insan profilinin bir portresini çıkarmaya çalıştık. Umanz araştırmacıların, şehircilikle ve şehircilik tarihiyle ilgilenen herkesin yanı sıra, tarihle ilgilenenlerin de ilgiyle okuyacakları bir eser ortaya çıkmıştır.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) Türk dili ve lehçelerini konuşan ülkeler ve bölgeler arasında, işbirliğini gerçekleştirmek; tarih, kimlik, kültür ve dil birliğini esas alan dostluk, kardeşlik ve karşılıklı fayda ilkesini özümseyen bir anlayışla kurulmuş, koyduğu ilkeler ve çizdiği yol haritası ile küresel düzlemdeki yerini belirlemiştir.

Birlik, gelecek nesillere, daha güzel ve daha yaşanabilir kentler bırakabilmek yönünde fiziksel, ekonomik, sosyal faaliyetlerinin yanı sıra kültürel hizmetlerini sürdürmektedir.

Bu meyanda Birliğimiz, tarihsel ve kültürel mirasımıza sahip çıkmak, geçmiş dönemin deneyimlerinden istifade etmek ve gelecek kuşaklara aktarmak amacıyla yapılan girişimleri ve çalışmalarını da imkânları nispetinde desteklemeye özen göstermektedir. Bu amaçla daha önce yayınladığımız, uzun ve özverili çalışmaların ürünü olan "Türkistan ve Kafkasya Bibliyografisi" ile "Selçuklu'dan Cumhuriyet'e Şehir Yönetimi" adlı eserler, büyük bir mutlulukla ifade etmeliyim ki, birliğimiz tarafından neşredilen önemli ve zengin içerikli kaynak eserlerdir. "Orta Asya'dan Anadolu'ya Şehir ve İnsan" adlı bu albümü okuyucu ile buluşturuyor olmamız bu çizginin bir devamı olarak görülmelidir.

Eğer emek sarf etmeselerdi, fotoğraflar arşivlerde kaybolmaya mahkûm olacaktı. Bu değerli fotoğrafların gün yüzüne çıkarılmasında büyük emeği olan değerli araştırmacılarımız bu vesileyle bir kez daha teşekkür ediyorum.

Ortaya konan bu eseri Türkçe'nin yanı sıra İngilizce ve Rusça yayınlayarak değişik coğrafyalardaki araştırmacı ve okuyucu kitfesine ulaşmayı hedefliyoruz. "Orta Asya'dan Anadolu'ya Şehir ve İnsan" albümünü, hem bizler için, hem de gelecek nesillerimiz için önemli bir kaynak eser olarak değerlendirmelidir.

Saygılarımla

İbrahim KARAOSMANOĞLU

Türk Dünyası Belediyeler Birliği Başkanı

PREFACE

CELEBRATING OUR 10th ANNIVERSARY...

As the Union of Turkish World Municipalities (TDBB), we are proud of celebrating the 10th anniversary of our Union. We feel the proud of creating this precious work "From Central Asia to Anatolia City and Man" in our 10th year. We tried to portrait the settlements and human profile of Central Asia and Anatolia with this work prepared by Prof. Dr. Dimitriy Dimitriyevich Vasiliyev, a valuable Russian researcher and scientist, and his team. We hope that it will be an attractive work researchers, historians and everyone who is interested in urbanization and history of urbanization.

To establish a relationship between countries and regions speaking Turkish language and dialects, Union of Turkish World Municipalities (TDBB) was founded with an understanding adopting the principles of friendship, brotherhood and mutual benefit based on the unity of history, identity, culture and language. Its principles and roadmap identified its position in this global plane.

TDBB carries out physical, economic and social activities as well as cultural services with the aim of leaving a more beautiful environment and more liveable cities behind for next generations.

To an extent, our Union pays a significant attention in supporting nearly all initiatives and studies that aim protecting our historical and cultural heritage, benefiting from past experiences and transferring them to the next generations. I would like to express my proud and happiness for presenting the works of our Union, "Turkestan and Caucasian Bibliography" and "City Administration from Seljucks and to the Republic", which were published as a result of a long-term and devoted studies, are among important and rich source materials. Introducing "From Central Asia to Anatolia City and Man" album to the readers should be seen as the continuum of this principle.

If they did not endeavour, these photographs would be on the brink of vanishing in archives. They played a major role in emerging these photographs and on this occasion I would like to thank these valuable researchers once again.

"From Central Asia to Anatolia City and Man" can be considered as an important resource both for us and next generations. Publishing this work in Turkish, English and Russian, we tried to reach the researchers and readers from different geographies.

With all respect,

İbrahim KARAOSMANOĞLU

President, Union of Turkish World Municipalities

ПРЕДИСЛОВИЕ

ОТМЕЧАЯ НАШУ 10-Ю ГОДОВЩИНУ...

Союз муниципалитетов тюркского мира (СМТМ) с радостью и гордостью отмечает в 2013 году свой десятилетний юбилей. В наш десятый год мы рады представить нашему культурному миру альбом под названием «Из Средней Азии в Анатолию: город и человек». В этом труде, который был подготовлен уважаемым российским исследователем и ученым Дмитрием Дмитриевичем Васильевым и его командой, мы попытались рассказать о поселениях, городах и людях Средней Азии и Анатолии. Надеемся на то, что нам удалось создать книгу, которую с интересом будут читать не только исследователи и те, кто интересуется изучением городов, но и все те, кто интересуется историей.

Наш Союз муниципалитетов тюркского мира (СМТМ) был создан на принципах дружбы, братства и взаимовыгоды, в основе которых лежат единство истории, идентичности, культуры и языка, и в будущем мы продолжим соблюдать эти принципы и содействовать сотрудничеству между государствами и регионами, говорящими на тюркских языках.

СМТМ ведет не только активную экономическую и общественную, но и культурную деятельность для того, чтобы оставить будущим поколениям сохраненную окружающую среду и более удобный для жизни город.

В этой сфере наш Союз в рамках своих возможностей старается поддерживать инициативы и проекты, направленные на сохранение и передачу будущим поколениям нашего исторического и культурного наследия. С этой целью ранее мы опубликовали такие книги, как «Библиография по Туркестану и Кавказу» и «Городское управление: от Сельджуков до Республики», и я должен с радостью отметить, что эти ценные источники вышли при поддержке именно нашего Союза. И публикация альбома «Из Средней Азии в Анатолию: город и человек» является продолжением этого аспекта нашей деятельности.

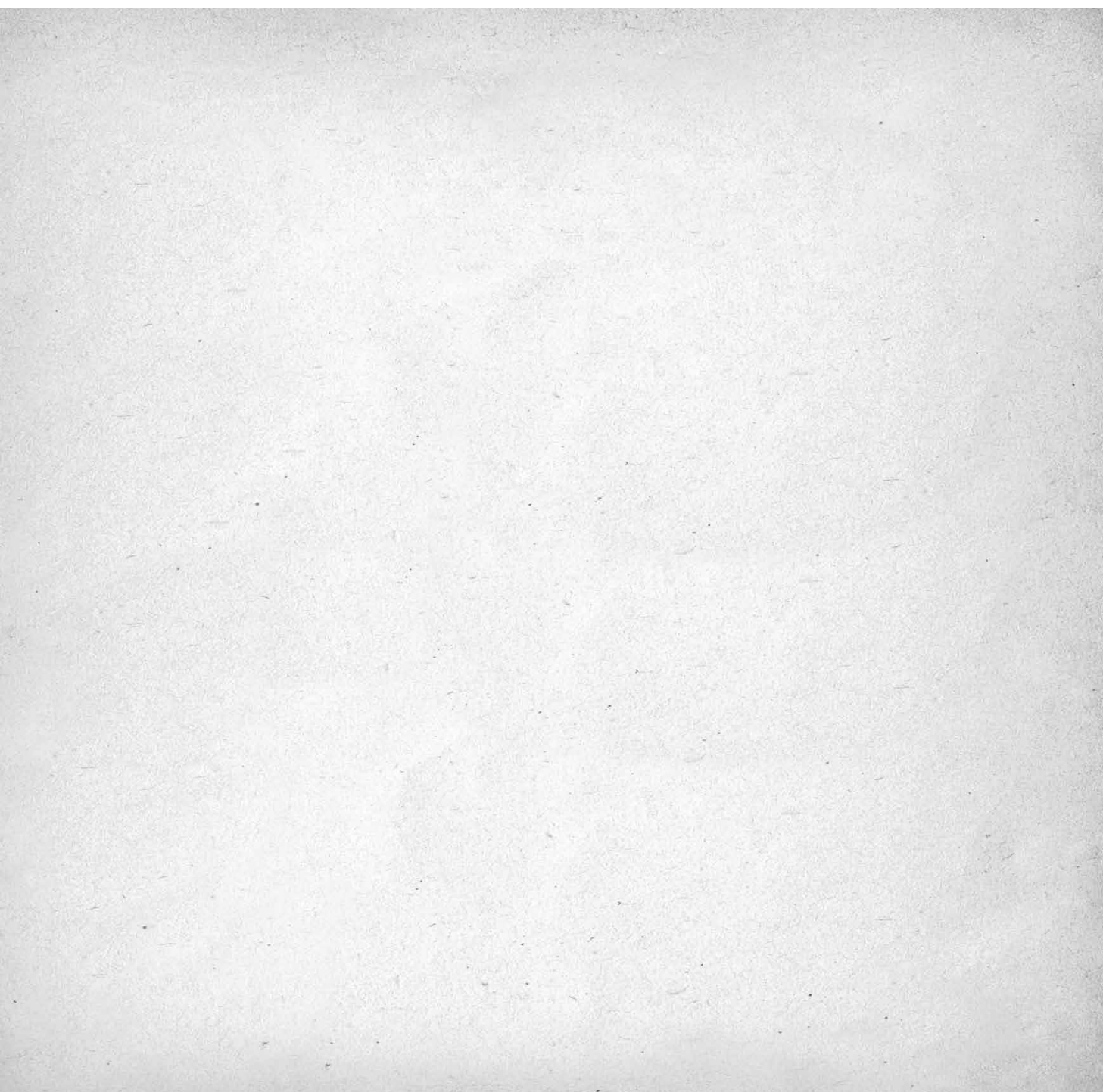
Если бы не было усилий ученых, эти фотографии потерялись бы в архивах, поэтому я еще раз благодарю наших уважаемых исследователей, которые помогли выйти этим фотоснимкам в свет.

Альбом «Из Средней Азии в Анатолию: город и человек» можно определить как очень важный источник информации как для нас, так и для наших будущих поколений. Публикуя этот труд на турецком, английском, а также русском языках, мы поставили себе целью расширить географию нашей аудитории исследователей и читателей.

С уважением,

İbrahim Караосманоглу

Президент Союза Муниципалитетов Тюркского Мира

GİRİŞ

Fotoğraf makinasının 1830'larda icat edilmesi pek çok alanda büyük ve hızlı değişimlerin gerçekleşmesine sebep oldu. Basından bilimsel çalışmalara kadar pek çok alanda kullanılmaya başlayan fotoğraf, insanların işlerini çok kolaylaştırmıştı. Ama pahalı bir uğraştı. O yüzden herkesin kullanımına hazır hale gelmesi ve görüntü kalitesinin artması zaman aldı. Pttı olmasına rağmen fotoğraf çekimine para ayırabilen kesimlerden biri de imparatorlukların hanedan mensupları oldu. İngiltere, Almanya, Osmanlı ve Rusya İmparatorlukları gibi devletlerde gerek imparator ve sultanlar, gerekse hanedan mensubu kişiler topraklarının gidemedikleri uzak yerlerinin fotoğraflarını çektirerek, saraylarında bugün bizim için zengin birer bilgi kaynağı haline gelen fotoğraf arşivleri oluşturdular.

20. yy.'ın başında toprakları Doğu Avrupa'dan Çin sınırlarına kadar uzanan Rusya İmparatorluğu'nun yüzölçümü 22 milyon km²'ye yaklaşıyordu. Bu toprakların her köşesi gerek bilimsel araştırma ekipleri, gerekse idari görevleri gereği buralarda bulunmuş kişiler tarafından fotoğraflandı. Rusya'nın batı bölgelerindeki şehirleri, Kafkasya ve Orta Asya bölgesindeki şehirler, köyler, insanlar, tarihi eserler ve coğrafi yerler pek çok defa fotoğraflandı ve arşivlendi. Bu fotoğraflar arşivciliğin Çarlık döneminden bu yana ciddiyle yapıldığı Rusya'da muhafaza edildi ve günümüze kadar gelen çok önemli bir bilgi kaynağı haline geldi.

Elimizdeki albüm Rusya Bilimler Akademisi Maddi Kültür Tarihi Enstitüsünde bulunan fotoğraflardan derlendi. Fotoğraflar General-Amiral Konstantin Nikolaevič ve oğlu Rusya İmparatorluk Bilimler Akademisi Başkanı Konstantin Konstantinoviç tarafından oluşturulan fotoğraf arşivi içinden seçildi. Böylece, tarih meraklılarına, tarih araştırmacılara, şehir tarihçilerine ve restorasyon uzmanlarına kaynaklık edebilecek bir eser oluşturmaya çalıştık.

Türk Dünyası Belediyeler Birliği ise desteğini esirgemeyerek, bu eserin okuyucuya ulaşmasını sağladı. Birliğe bu katkılarından dolayı teşekkür borçluyuz. Eseri Türkçeye çeviren sevgili eşim Yelena Vasiliyeva'ya ve bilimsel redaksiyonunu yapan Dr. İhsan Çomak ve Dr. Alexander Vasilyev'e emeklerinden dolayı teşekkür ediyorum.

Prof. Dr. Dimitriy Dmitriyevič Vasiliyev
Rusya İlimler Akademisi Şarkiyat Enstitüsü
Doğu Tarihi Bölümü Başkanı

INTRODUCTION

The invention of camera in 1830s caused enormous and fast changes in many areas. Photographs, which began to be used in many areas from media to scientific works, made things easier for people. Though, it was an expensive occupation. So, it took time to improve the quality of image and be ready to be used by everyone. Although it was expensive, the members of imperial dynasty could spare money for it. In some states such as United Kingdom, Germany, Ottoman Empire and Russian Empire, emperors and sultans and also the members of dynasty created a photograph archive in their palaces by taking photos of their lands' remote places where they couldn't go, which became a rich source of knowledge for us today.

At the beginning of the 20th century, the area of Russian Empire, whose lands reached from Eastern Europe to China's borders, was approximately 22 million km². Every corner of these lands was pictured by the people both who were there for their administrative duties and by the scientific research teams. The cities in the Western Russia, the cities in Caucasian and Central Asian Region, the villages, people, historical artifacts and geographical places were photographed and archived many times. These photographs were preserved in Russia where the archives have been made seriously since Tsarist Era and have become an important source of knowledge even today.

The album in your hand was compiled from the photographs in Institute for the History of Material Culture of the Russian Academy of Science. The photographs were chosen from the archive which was composed by General-Admiral Konstantin Nikolaevič and his son, the head of Russian Academy of Science, Konstantin Konstantinoviç. Thus, we tried to make a piece which can be a source for history enthusiasts, history researchers, city historians and restoration experts.

Union of Turkish World Municipalities provided that this piece reached readers by giving its support. We owe an appreciation to this Union for their support. I'm grateful to my dear wife, Yelena Vasiliyeva, who translated this piece into Turkish and to Dr. İhsan Çomak and Dr. Alexander Vasilyev for their efforts, who made the scientific redaction.

Prof. Dr. Dmitry Dmitriyevič Vasiliyev
Institute of Oriental Studies of the Russian Academy of Sciences
The head of the Department of the Eastern History

ВВЕДЕНИЕ

Изобретение фотоаппарата в 1830-х годах способствовало быстрому развитию многих областей жизни человека. Фотография, которая начала использоваться во многих сферах деятельности от средств массовой информации до науки, значительно облегчила труд человека. Однако это было очень дорогим удовольствием. Поэтому много времени понадобилось для того, чтобы все смогли пользоваться этой техникой, а также для того, чтобы улучшить качество снимков. Несмотря на дороговизну, представители правящих династий были одними из тех, кто не жалел денег на фотосъемку. Сами правители или члены правящих династий таких государств, как Германия, Британская, Османская и Российская империи, заказывали фотосъемку тех мест, где они не могли побывать, а затем из готовых фотографий во дворцах составлялся богатый архив – источник ценных знаний и информации.

В начале XX века площадь Российской империи, которая раскинулась от Восточной Европы до границ Китая, приближалась к 22 миллионам кв. километров. Каждый уголок этой территории был сфотографирован людьми, которые находились в том или ином районе, с целью научных исследований или на государственной службе. Города в западных районах России, города и деревни на Кавказе и в Средней Азии, люди, исторические ценности, особенности географической местности – все это было много раз сфотографировано и отправлено в архивы. Эти фотоархивы, сделанные во времена Российской империи и тщательно охранявшиеся в более поздний период, сегодня стали очень ценным источником информации.

Альбом, который вы держите в руках, был составлен из фотографий, находящихся в Институте истории материальной культуры Российской Академии наук. Фотографии были выбраны из архива генерал-адмирала Константина Николаевича и его сына, Константина Константиновича, главы Российской императорской Академии наук. Таким образом, мы постарались сделать книгу, которая может стать полезным источником для всех, кто интересуется историей, исследователей, историков городов и специалистов-реставраторов.

Эта книга вышла благодаря поддержке Союз муниципалитетов тюркского мира. Мы очень благодарны Союзу за помощь. Я также хочу выразить благодарность своей супруге Елене Васильевой, которая перевела этот труд на турецкий язык, доктору Ихану Чомаку, научному редактору издания, а также к.и.н. Александру Васильеву.

Проф., д.и.н. Дмитрий Дмитриевич Васильев
Институт Востоковедения Российской Академии наук
Заведующий Отделом истории Востока

RUS İMPARATORLUK AİLESİNE VE İMPARATORLUK KURULUŞLARINA AİT KOLEKSİYONLARDA BULUNAN ORTA ASYA VE ANADOLU'YA AİT FOTOĞRAFLAR

Rusya Bilimler Akademisi Maddi Kültür Tarihi Enstitüsünde Rusya İmparatorluğu dönemine ait tarihi belge niteliği taşıyan çok sayıda fotoğraf bulunmaktadır. Bu koleksiyon, her ikisi de Büyük Prenslar olan General-Amiral Konstantin Nikolaevič ve oğlu Rusya İmparatorluk Bilimler Akademisi Başkanı Konstantin Konstantinoviç'e ait fotoğraflardan oluşmaktadır. Koleksiyonun toplanmasına Büyük Prensların eşi, yani Konstantin Nikolaevič'in eşi Aleksandra İosifovna ve Konstantin Konstantinoviç'in eşi Elizaveta Mavrikiyevna, ayrıca Konstantin Konstantinoviç ve Elizaveta Mavrikiyevna'nın oğulları da yardımcı olmuştur.

Fotoğraflar 1924 ile 1932 yıllarında Rusya Bilimler Akademisi Maddi Kültür Tarihi Enstitüsüne parçalar halinde getirildi. Söz konusu Enstitü, 1917 yılının Ekim ayından önce Büyük Prenslar ailesinin malı olan ve Petersburg'da bulunan Mermer Saray'da bulunuyordu.

Her biri tarihi birer belge niteliğinde olan bu fotoğraflar Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan'ın yani sıra Anadolu'da İstanbul başta olmak üzere bazı şehirlerin ve bu şehirlerde yaşayan insanların fotoğraflarını ihtiva etmektedir.

Bu arşivdeki fotoğraflar kültür, tarih, arkeoloji ve etnoloji uzmanları, sanat tarihçisi, mimar ve restorasyoncular için Müslüman kültürünün en büyük merkezlerinden olan Orta Asya ve Anadolu'nun tarihi ve kültürüne ilgi duyan herkes için yararlı olabilir.

Söz konusu fotoğraf arşivinde toplam olarak, Türkistan konulu, 1858-1930 yıllarına ait 13000 foto ve negatif var. Kırım konulu, 1880-1940 yıllarına ait 2500'den fazla foto var.

Elinizde bulunan albüm bu arşivden derlenmiş ve daha önce basılmamış fotoğrafları ihtiva eden bir çalışmadır. Bu albüme Anadolu ve Orta Asya bölgesinde şehir ve insan konusuna odaklanmaya ve dönemin insan profilinin yanı sıra şehirlerinden ve önemli tarihi eserlerinin o zamanki durumlarından örnekler vermeye çalıştık. Bu tarihi eserlerin bir kısmı günümüzde tamamen ortadan kalkmış olsa da, bir kısmı restore edilerek hala varlığını devam ettirmektedir. Bu fotoğraflar restore edilen bu eserlerin eski ve yeni hallerinin karşılaştırılmasını sağlayacak ve yapılan restorasyonun başarısı hakkında bize fikir verecektir. Restore edilmeyenlerin ise yapılacak restore çalışmalarında bu fotoğrafların önemli bir kaynak olacağını düşünüyoruz.

PHOTOGRAPHS FROM CENTRAL ASIA AND ANATOLIA IN THE COLLECTIONS BELONGING TO THE IMPERIAL FOUNDATIONS AND RUSSIAN IMPERIAL FAMILY

There are many photographs considered as a historical document belonging to the period of Russian Empire in the Institute for the History of Material Culture of the Russian Academy of Science. This collection consists of photographs belonging to General-Admiral Konstantin Nikolaevič and his son, the head of Russian Academy of Science, Konstantin Konstantinoviç, both are Grand Princes. Grand Princes wives, Aleksandra İosifovna the wife of Konstantin Nikolaevič and Elizaveta Mavrikiyevna the wife of Konstantin Konstantinoviç, also the sons of Konstantin Konstantinoviç and Elizaveta Mavrikiyevna helped to bring together the collection.

The photographs were brought in pieces to the Institute for the History of Material Culture of the Russian Academy of Science between 1924 and 1932. This institute was situated in Marble Palace in St. Petersburg, which was the property of Grand Princes' family before October of 1917.

These photographs, each one is considered as historical document, contain the pictures of Kazakhstan, Kirgizstan, Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan along with the pictures of some cities of Anatolia especially İstanbul and the pictures of people who live in these cities.

Photographs in this archive can be helpful to everyone that is interested in the history and culture of Central Asia and Anatolia which is one of the biggest center of Muslim Culture for the culture, history, archeology and ethnology experts, art historians, architects and restorers.

In this archive, there are totally 13000 photos and negatives about Turkestan from 1858 and 1930. There are photos about Crimea over 2500 from 1880-1940.

This album in your hand is a work containing photos unpublished before and collected from this archive. We tried to give examples from important historical works' conditions at those times and cities along with the profile of people and also to focus on the subject of human and city in Anatolia and Central Asia region.

Although some of these historical works have entirely disappeared nowadays, some part of them still keeps their presence with restoration. These photographs will help us to compare the new and old form of restored historical pieces and give us an idea about the success of the restoration. We think that these photographs will be an important resource for the future restoration works.

ФОТОГРАФИИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ И АНАТОЛИИ ИЗ КОЛЛЕКЦИИ РОССИЙСКОЙ ИМПЕРАТОРСКОЙ СЕМЬИ И ИМПЕРАТОРСКИХ ФОНДОВ

В Институте истории материальной культуры Российской Академии Наук находится огромное количество фотографий, носящих характер исторических документов и относящихся к периоду Российской Империи. Эта коллекция состоит из фотографий, принадлежавших великому князю генерал-адмиралу Константину Николаевичу и его сыну, великому князю и Главе Российской Императорской Академии наук Константину Константиновичу. В сборе этой коллекции принимали участие и супруги великих князей, Александра Иосифовна, супруга Константина Николаевича и Elizaveta Mavrikiyevna, супруга Константина Константиновича, а также сыновья Константина Константиновича и Elizavety Mavrikiyevny.

Фотографии были доставлены по частям в Институт истории материальной культуры Российской Академии наук с 1924 по 1932 годы. До октября 1917 года этот институт располагался в принадлежащем семье великого князя Мраморном дворце в Петербурге.

Каждую из этих фотографий можно квалифицировать, как исторический документ. На этих фотографиях Казахстан, Кыргызстан, Узбекистан, Таджикистан, Туркменистан, а также, во главе со Стамбулом, города в Анатолии и живущие в этих городах люди.

Этот архив фотографий может быть полезен экспертам в области культуры, истории, археологии и этнологии, искусствоведам, архитекторам и реставраторам, всем, кто интересуется историей и культурой Центральной Азии и Анатолии, самого крупного центра мусульманской культуры.

В этих фотоархивах на тему Туркестана имеется в общей сложности 13000 фотографий и негативов периода 1858-1930 годов. На тему Крыма – более 2500 фотографий периода 1880-1940 годов.

В ваших руках альбом, содержащий ранее не публиковавшиеся фотографии из этого архива. В этом альбоме мы постарались сосредоточиться на городах и людях Анатолии и Центральной Азии, попытались представить как людей, так и состояние городов и исторических ценностей тех времен. Несмотря на то, что многие из этих исторических ценностей не уцелели до наших дней, часть их отреставрирована и хранится в архиве. Эти фотографии обеспечивают возможность сравнения старого и нового состояния уже отреставрированных ценностей, а также дают нам представление об успешности реставрации. Что касается тех ценностей, реставрация которых только предстоит, эти фотографии послужат важным источником в работе.

İÇİNDEKİLER TABLE OF CONTENTS СОДЕРЖАНИЕ

ÖZBEKİSTAN / UZBEKISTAN / УЗБЕКИСТАН	11
KAZAKİSTAN / KAZAKHSTAN / КАЗАХСТАН	121
TÜRKMENİSTAN / TURKMENISTAN / ТУРКМЕНИСТАН	153
KIRGIZİSTAN / KYRGYZSTAN / КЫРГЫЗСТАН	213
TACİKİSTAN / TAJIKISTAN / ТАДЖИКИСТАН	233
TÜRKİYE / TURKEY / ТУРЦИЯ	253